

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra Historie

Bakalářská diplomová práce

Uničov v šedesátých letech dvacátého století

Přehled vývoje správy, hospodářství, školství, kultury, významných
událostí a sportu

Soňa Šinclová

Vedoucí práce : doc. PhDr. Karel Konečný, CSc.

V Olomouci 2010

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité prameny a literaturu.

S. Šinclová

Obsah

I.	Úvod. Archivní a historiografické materiály	2
II.	Struktura správy ve městě	
	2.1 Obecné změny ve správě v šedesátých letech v rámci Československé republiky	6
	2.2 Správa Uničova v šedesátých letech. Zastoupení ve vyšších správních orgánech a struktura městské správy	6
III.	Oslavy a výročí v Uničově	14
IV.	Školství, kultura a společenský život	
	4.1 Školství. Hierarchie školských zařízení a organizací při nich	19
	4.2 Kultura a společenský život ve městě. Jeho proměny v průběhu šedesátých let	21
V.	Tělovýchova a sport	27
VI.	Průmysl	
	6.1 Uničovské strojírny	29
	6.2 Další průmyslové podniky ve městě	31
VII.	Zemědělství	33
VIII.	Služby	
	8.1 Komunální služby Uničov	35
	8.2 Síť prodejen, zásobování a hostinská zařízení ve městě	35
IX.	Zdravotnictví a sociální služby	37
X.	Závěrečné shrnutí postavení Uničova v šedesátých letech dvacátého století	39
XI.	Přehled pramenů a použité literatury	42

I. ÚVOD. ARCHIVNÍ A HISTORIOGRAFICKÉ MATERIÁLY

Ve své bakalářské práci na téma Uničov v šedesátých letech dvacátého století : Přehled vývoje správy, hospodářství, školství, kultury, významných událostí a sportu bych se chtěla věnovat podrobnějšímu pohledu na toto historické období v dějinách města.

Svou práci bych chtěla postavit na pramenech i sekundární literatuře k této problematice. Jako základní pramen jsem zvolila archivní materiály Okresního výboru Komunistické strany Československa v Olomouci (dále OV KSČ v Olomouci)¹ z let 1961 až 1970, které se nacházejí ve Státním okresním archivu v Olomouci. Z dalších základních pramenů jsem potom zvolila fond rady Okresního národního výboru Olomouc (dále ONV Olomouc)² a vybrané úseky fondu NAD 2307 ze Zemského Archivu v Opavě, které obsahují informace z oblasti strojírenství (Uničovské strojírny), Jednotného zemědělského družstva Uničov a uničovských škol. Jedná se hlavně o období let 1968 – 1970. Tyto materiály byly původně součástí fondu Okresního výboru KSČ v Olomouci, k dnešnímu dni nebyly zatím delimitovány a jsou stále součástí tohoto fondu.

Jako další pramen mi posloužila Kronika města Uničova³, kterou v šedesátých letech vedl Dr. Tomáš Soušek. Pracovala jsem s prvním a druhým dílem, které jsou rovněž uloženy v Státním okresním archivu v Olomouci.

K doplnění informací získaných z těchto archivních materiálů jsem použila periodický tisk. Jednalo se o noviny Uničovských strojíren, které vycházely v letech

¹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, fond Komunistická strana Československa, okresní výbor Olomouc (M6 – 122), fasc. Č. 40, 41, 42, 43, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 121, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 141, 143, 305, 308, 309, 335, 337, 339, 340, 341, 345, 426, 428, 429, 442, 456, 482, 487, 488, 491, nezpracováno.

² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, fond Okresní národní výbor Olomouc (M1 – 34), fasc. Č. 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 294, 295, 296, 300, 395, nezpracováno.

³ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, Kronika města Uničova 1961 – 1970. I. a II. díl.

1961 - 1967 pod označením Uničovský budovatel, po nucené odmlce potom pod názvem Uničovský Kovák. Dalším periodikem byl měsíčně vydávaný Kulturní zpravodaj Uničova, ze kterého jsem čerpala pro oblast kultury, sportu a rovněž významných výročí a oslav, kterých bylo v šedesátých letech hned několik. Další informace jsem získala i v olomouckém tisku, Stráži lidu Olomouc, kde se s určitými časovými rozestupy rovněž objevovaly informace o městě Uničov.

Problémem pramenů ale je, že nejsou ani zdaleka úplné a mnohé archivní fondy nejsou ještě zpracované. Některé informace jsou rovněž nedohledatelné z důvodu skartování příslušného materiálu, jak tomu bylo např. i u záznamů, které se týkaly činnosti Městského národního výboru Uničov v letech 1961 – 1970. V listech o fondu je předací dokument, který dokládá jejich zničení.

Pomineme-li historické práce pocházející z devatenáctého století, které byly psané německy, neexistuje k dnešnímu dni mnoho odborných publikací, které by se zabývaly komplexní historií Uničova.

Nejstarší práci o Uničově publikoval roku 1922 Viktor Pinkava ve Vlastivědě moravské, II. Místopisu Moravy č. 78 a 56⁴, kde pojednával o uničovském a rýmařovském okrese. Pinkava se nejdříve zaměřil na všeobecný přehled, ve kterém rozebral přírodní podmínky a zeměpisné zvláštnosti tehdejšího okresu. V druhé části své práce pojednával o Uničově a dalších obcích. Zabýval se historií města od nejstaršího období, zejména se zmiňuje o založení města roku 1213 a následném vývoji. Práce je zakončena rokem 1920.

První komplexní práce, zabývající se novější historií Uničova, byly napsané v sedmdesátých až osmdesátých letech dvacátého století místním kronikářem Dr. Tomášem Souškem. Jednalo se o roku 1970 vydaný Místopis Uničovska 1848 – 1960⁵ a o patnáct let mladší dílo s názvem Uničov: Malé dějiny města⁶. Tyto práce ale zachycovaly zejména předúnorový vývoj a období od zhruba šedesátých let v nich bylo pouze nastíněno.

Vedení města si v průběhu šedesátých let začalo uvědomovat potřebu díla, které by uceleně pojednávalo o dějinách Uničova. Původně mělo být k výročí založení města vydáno reprezentativní dílo sepsané odborníky z širokého okolí,

⁴ Pinkava, V.: II. Místopis Moravy. Uničovský a rýmařovský okres. In: Vlastivěda moravská, č. 78 a 56, 1922, s. 1 – 123.

⁵ Soušek, T.: Místopis Uničovska 1848 – 1960. Olomouc 1970. 147s.

⁶ Soušek, T.: Uničov. Malé dějiny města. Uničov 1985. 45 s.

jejich cíle ale nakonec zůstaly kvůli jistým problémům, které blíže nastíním v příslušné kapitole, nedosaženy.

Poslední monografií, která byla k dnešnímu dni o Uničově vydána, je publikace Ludka Zamazala *Renesance českého Uničova*, která vyšla roku 2005.⁷ Spoluauctory této práce byli Aleš Langer, Milan Dubový, Zdeňka Dohnalová a Miroslav Inderka. Kniha je rozdělena do tematických kapitol, přičemž nejčastějšími prameny, které autoři použili, jsou Kronika města Uničova, novinové články, materiály z archivu T. Souška, almanachy k jubileím jednotlivých institucí a podniků ve městě a výpovědi pamětníků. Práce neobsahuje informace ke všem aspektům vývoje města, zaměřuje se zejména na poválečné léta a události kolem roku 1989.

Vedle těchto prací, které se snaží podat ucelený pohled na dějiny města, bylo publikováno i několik brožur a knih, které se zaměřily zejména na určité podniky ve městě. Většinou se jednalo o informační materiál, který byl vydáván u příležitosti výročí založení podniku či instituce a pojednával o jejich historii a současném stavu.

V rámci oslav 750. výročí založení města bylo roku 1963 věnováno jedno z čísel sborníku *Vlastivědného ústavu v Olomouci*⁸ dějinám Uničova. Jednalo se o soubor příspěvků, mezi jejichž autory byl např. kronikář Dr. Tomáš Soušek nebo předseda Městského národního výboru Jaroslav Nikl.

Roku 1988 vydal Sdružený klub ROH Uničovských strojírů publikaci autorů Josefa Prucka, Zdeny Dohnalové a Vítězslava Kollmanna pod názvem *Uničov: Historie a současnost města v datech*⁹, kde se autoři snažili navázat na ohlas Souškových *Malých dějin města* a to formou stručných informací o významných událostech, které se ve městě udály v intervalu let 1213 až 1988. Jednotlivé roky ve dvacátém století jsou zde ale zastoupeny velmi stručně, nezabývají se podrobnostmi a každý z nich je pojat různým způsobem, kdy jsou např. některé z ročníků zaměřeny pouze na hospodářské informace, jiné mapují úsek správy apod.

Ve své bakalářské práci použiji chronologickou a tematickou metodu. Budu postupovat po tematicky vymezených kapitolách, které budou mapovat vývoj města

⁷ Zamazal, L.: *Renesance českého Uničova*. Olomouc, Poznání 2005, 149 s.

⁸ *Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci*. Olomouc 1963. č. 109. 31 s.

⁹ Prucek, J. – Dohnalová, Z. – Kollman, V.: *Uničov. Historie a současnost města v datech*. Uničov 1988. 39 s.

v průběhu šedesátých let se zaměřením na významné události, které se v tomto období ve městě udály.

II. STRUKTURA SPRÁVY VE MĚSTĚ

2.1 Obecné změny ve správě v šedesátých letech v rámci Československé republiky

Na začátku šedesátých let dvacátého století prošla správa Československé republiky několika změnami. 11. července 1960 byla vydána nová ústava, která upevňovala v socialistické republice vedoucí pozici Komunistické strany Československa. Národní shromáždění získalo právo vydávat legislativní normy ve formě vládních nařízení bez omezení, stalo se nejvyšším orgánem státní moci.

Významné místo ve státní správě získaly národní výbory, jejichž postavení bylo dáno již zákonem z 25. května 1960. Mezi jejich kompetence spadala starost o hospodářství (průmyslová a zemědělská výroba), služby, kulturu, školství atd. Velký význam získaly také komise, které byly zřizovány při národních výborech.

Ke změnám došlo i v oblasti soudnictví. Kromě Nejvyššího soudu, krajských a okresních soudů zde vznikly nové soudy – lidové soudy. V dubnu 1961 vyšel zákon o zřizování tzv. místních lidových soudů, které měly řešit drobné přestupky. Celkově jejich zřízení souviselo s tzv. zlidověním soudnictví. Neměly ale dlouhého trvání, protože byly zrušeny už k 1. lednu 1970; oblast jejich rozhodování byla rozdělena mezi okresní soudy a přestupkové komise národních výborů.

Roku 1960 došlo i k územním změnám, které měly nemalý vliv i na Uničov. Až do roku 1960 totiž Uničov patřil k okresu Šternberk, poté, co bylo zřízeno 10 krajů a 108 okresů, se dostal pod správu Olomouce.

2.2 Správa Uničova v šedesátých letech. Zastoupení ve vyšší státní správě a struktura městské správy

Kromě samostatné městské správy měl Uničov své zástupce i ve vyšších správních orgánech. V Národním shromáždění bylo město zastoupeno poslankyní Libuší Procházkovou ze Šternberka, v Krajském národním výboru pracovníkem Uničovských strojů Františkem Drelichem a na Okresním národním výboru v Olomouci poslanci Jaroslavem Niklem, Vlastou Hrachovínovou, Taťánou Zamazalovou a Zdislavem Ottem.

V čele správního zřízení města Uničova stál po celou dobu šedesátých let dvacátého století Městský národní výbor (dále MěNV) Uničov . Jeho předsedou byl Jaroslav Nikl. Post náměstka předsedy MěNV zastával na počátku desetiletí Pavel Šafránek, který byl roku 1964 po volbách nahrazen nově zvoleným Antonínem Odehnalem.

Další volby se měly konat roku 1968, ale z důvodů obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy bylo volební období prodlouženo až do 31. prosince 1971. Toto rozhodnutí bylo odůvodňováno jako nutný krok k přípravě představitelů města a poslanců, zproštění funkce nežádoucích reprezentantů a jejich nahrazení novými členy.

Co se týče místa tajemníka, i zde v průběhu šedesátých let došlo ke změnám, když se vystřídali celkem tři muži. Byli jimi Josef Chromý, který byl po svém zvolení předsedou JZD Uničov roku 1963 ve funkci nahrazen Josefem Šindelářem, a roku 1964 zvolený Miroslav Krestýn.

MěNV se skládal vedle předsedy, náměstka a tajemníka z třináctičlenné rady – výkonného orgánu, ve které zasedali vedle představitelů města i předsedové jednotlivých komisí, které byly při MěNV zřízeny. Kromě toho byl MěNV doplněn správním aparátem o patnácti členech, každé komisi byl přidělen jako tajemník jeden jeho pracovník, jehož úkolem bylo vedení administrativy.

MěNV zasedal dvakrát měsíčně, přičemž byla pořádána i mimořádná zasedání a plenární schůze. Některé ze schůzí byly veřejné, konaly se v Kulturním domě za účasti průměrně 200 občanů a sloužily k informování veřejnosti nejen o činnosti MěNV, ale přinášely zprávy o chystaných událostech, vývoji hospodářství, školství, kultuře apod.

Významnou součástí MěNV byly komise, kterých bylo roku 1961 v Uničově deset. Postupem času jejich počet kolísal; roku 1965 jich bylo celkem jedenáct a po reorganizaci roku 1968 se počet komisí ustálil na devíti.

Roku 1961 se jednalo o komisi plánovací, finanční, pro místní průmysl a služby, pro ochranu veřejného pořádku, pro výstavbu a zvelebení města, komisi bytovou, zemědělskou, školskou a kulturní, zdravotní a komisi sociálního zabezpečení.

Roku 1965 byla potom rozdělena komise pro obchod a průmysl na dvě samostatné komise. Úpravami roku 1968 byla rozdělena školská a kulturní komise, vznikla komise pro místní hospodářství, obchod a zemědělství sloučením komise

pro služby, místní průmysl, obchod a zemědělství a rovněž vznikla komise sociálně zdravotní z původně samostatných komisí zdravotní a sociálního zabezpečení. Zbývající komise, tj. komise plánovací, pro výstavbu, finanční, bytová a pro ochranu veřejného pořádku, zůstaly beze změny.

Komise zasedaly většinou čtrnáctidenně, méně významné komise zasedaly většinou jednou měsíčně, průměrně tedy asi třináct až patnáctkrát ročně. Jak jsem již zmínila, předsedové jednotlivých komisí byli členy rady MěNV.

Komise plánovací, jejímž předsedou byl roku 1961 Pavel Šafránek, se zabývala hospodářským rozvojem města, kontrolou investic města a kontrolou hospodářských organizací při MěNV Uničov. V jejích kompetenci bylo rovněž navrhování a schvalování plánu dlouhodobého rozvoje města a jeho výstavby, což se jim ovšem ne každý rok dařilo.

Od roku 1965 působil v čele této komise Antonín Odehnal. Komise také musela řešit problematické otázky rychlého růstu města, způsobeného rozvojem Uničovských strojíren, které vedly k řadě požadavků ze strany občanů.

Roku 1968 byl vypracován dlouhodobý plán na vybudování – vedle bytové výstavby, která byla z velké části vedena Uničovskými strojírnami – několika nových objektů a to výhledově do roku 1980. Jednalo se o vybudování nové základní devítileté školy, stavbu sokolovny, kryté sportovní haly, kina atd.

Další komisí byla komise finanční. Jejím úkolem bylo provádět prověrky hospodaření nejen MěNV, ale i dalších institucí, např. investic školství, Komunálních služeb, kina, stravoven a dalších organizací. Vedle toho se komise zabývala i rozpočtovými záležitostmi.

V jejím čele stál od roku 1961 František Kouřil, který setrval ve funkci předsedy komise i po volbách 1964.

Speciální úkoly měla ve své činnosti komise pro výstavbu a zvelebení města. Kromě tradičních záležitostí, jakými byly např. kontrola investiční výstavby, generální opravy, kontrola stavu vozovek a chodníků atd., to byly v období let 1961 – 1962 zejména přípravy na 750. výročí založení města.

V čele této komise byl nejprve ing. Rudolf Samotný, který byl následně vystřídán Cyrilem Hanyášem.

Zvláštní postavení měla bytová komise, která se snažila korigovat nedostatečné obytné prostory s rychlým nárůstem obyvatelstva ve městě. Hlavní zásluhy na téměř neustálé výstavbě připadaly Uničovským strojírnám. Bytová

komise se snažila vyřešit nejen kvantitu nových bytů, ale také kvalitu stávajících. Prováděla úpravy starších bytů a domů (zavádění ústředního topení, budování kanalizace a koupelen). Starala se taky o pořadník zájemců o byt a dohlížela na jeho dodržování při rozdělování nových bytů.

Předsedou této komise byl jmenován nejprve Rudolf Macek, v dalším volebním období byl vystřídán Josefem Zátovským.

Vedle bytové komise existovala při MěNV Domovská správa, která obhospodařovala celkem 1 400 nájemních jednotek v 279 domech. V polovině šedesátých let také došlo k odprodeji bytů celkem ve čtyřech domech a několika rodinných domků, nejčastěji na ulici U pily a Olomoucká. Roku 1970 se domovská správa starala skoro o 1 500 bytů, přičemž k jejich údržbě bylo zaměstnáno celkem 63 pracovníků.

Ředitelem domovské správy byl Miroslav Grygárek.

Komise pro ochranu veřejného pořádku se snažila nejen zasahovat proti přestupkům obyvatel města, ale do určité míry jim zkoušela i předcházet. Potýkali se totiž ve městě s vysokým procentem výtržností pod vlivem alkoholu.

Na konci roku 1961 ale komisi ubyla část pravomocí, protože byly přeneseny na nově ustavený místní lidový soud, který vznikl na základě usnesení Ústředního výboru KSČ v otázce upevňování socialistické zákonnosti a tzv. zlidovění soudnictví. OV KSČ v Olomouci navrhl na konci roku 1961 ustavit nový lidový soud nejen v Uničově, ale např. i v Litovli a ve Šternberku. Roku 1965 byl zřízen lidový soud i na Uničovských strojárnách .

Místní lidový soud v Uničově se skládal ze soudců volených na dva roky, jejichž počet kolísal. Zasedali většinou dvakrát až třikrát měsíčně, přičemž ale museli čelit časté neúčasti některých svých členů. Mezi nejčastější přečiny, které tento soud řešil, patřilo provinění proti soukromému vlastnictví druhé osoby, proti zásadám soužití, vynechání pracovní směny nebo poškození spotřebitele. Trestalo se napomenutím, veřejnou důtkou nebo pokutou. Odvolat se proti rozsudku bylo možné u Okresního soudu v Olomouci, který rovněž působil jako prvoinstanční při vážnějších proviněních.

Předsedou lidového soudu byl až do svého odchodu Ladislav Sedlák, jeho funkci následně převzal Václav Laurin z Uničovských strojárn. Na konci šedesátých let ale byly místní lidové soudy zrušeny a jejich kompetence se vrátily komisi pro ochranu veřejného pořádku a Okresnímu soudu v Olomouci.

Mimo trestní záležitosti se komise pro ochranu veřejného pořádku zabývala i protipovodňovými a protipožárními opatřeními. Ve městě působil hasičský sbor a komise byla neustále ve styku s VB a jejími pomocnými složkami.

Předsedou této komise byl od roku 1961 František Čech, kterého po volbách vystřídal Rudolf Dumbrovský.

Pro oblast hospodářství fungovaly dvě komise : komise pro místní průmysl a služby a komise zemědělská. První z nich se vedle průmyslu zabývala zejména řízením Komunálních služeb, domovské správy a prodejen ve městě. Měla na starosti zásobování města a činnost kontrolorů (jednalo se o dvanáctičlennou komisi lidové kontroly).

Předsedou této komise byl až do jejího rozdělení po volbách roku 1964 František Šulěř. Jak jsem již uvedla, došlo k rozdělení komise na komisi pro obchod, v čele s Josefem Bohuslavem, a komisi pro služby a průmysl s předsedou Rudolfem Mácalem.

Zemědělská komise dohlížela na správné fungování cukrovarské ekonomie, JZD Uničov a po připojení nedalekého Brníčka k Uničovu i na JZD Brníčko. V případě nutnosti organizovala brigádnickou výpomoc v období tzv. špičkových prací. Rovněž sledovala plán a uskutečnění prací a dodávek. V čele komise stál až do roku 1968 Josef Ševčík.

Roku 1968 došlo ke sloučení všech tří komisí pod názvem komise pro místní hospodářství, obchod a zemědělství, jejímž předsedou se stal Josef Bohuslav a jeho zástupcem Josef Ševčík.

Řízením školství a kulturního života ve městě byla pověřena školská a kulturní komise. Můžeme ale říct, že vůdčí silou v oblasti kultury byl Závodní klub ROH Uničovských strojůren. Na konci roku 1964 byla při této komisi zřízena komise pro archiv, muzeum a památkovou péči.

Ředitelem komise byl nejprve Rudolf Dumbrovský, po volbách byl vystřídán Miroslavem Komárkem. Ten byl ale ze služebních důvodů z funkce uvolněn a na jeho místo nastoupil Pavel Šafránek. Po vzoru ONV a z důvodů specializace došlo roku 1968 k rozdělení komise. V čele školské komise stanul Pavel Šafránek a do vedoucí pozice kulturní komise (s novým názvem komise kulturně výchovná) byl dosazen ing. Jindřich Dostál.

Posledními komisemi byla komise zdravotní a komise sociálního zabezpečení. Zdravotní komise, v čele s předsedou Františkem Kavijem, se zabývala kontrolami

provozů (hospody, obchody, vývařovny atd.) po zdravotní stránce a místní poliklinikou. Roku 1963 byl při této komisi zřízen protialkoholický sbor. Oproti tomu se komise sociálního zabezpečení starala o zajištění důchodů a lidí v důchodovém věku, pod jejím patronátem byl zřízen a v září roku 1962 Klub důchodců.

V čele této komise stála Zdena Dresslerová, která na svém postu zůstala i po sjednocení obou komisí. Její zástupkyní se stala bývalá předsedkyně zdravotní komise Helena Grénová, která v úřadě po volbách vystřídala předchozího předsedu Františka Kavije.

Vedle komisí zde existovaly občanské výbory, které si kladly za úkol zapojit do činnosti ve městě co nejvíc občanů, především se jednalo o veřejné práce v rámci brigádnických hodin. Počet těchto občanských výborů nebyl ustálený, neustále rostl. Zatímco roku 1961 bylo ve městě osm občanských výborů, v polovině šedesátých let se jejich počet zvýšil na patnáct.

Mezi další nejvýznamnější výbory patřil Výbor žen a Sbor pro občanské záležitosti. Výbor žen měl sloužit k zapojení žen do veřejného života, vedle hlavního výboru zde existovalo pět dalších výborů. Zaměřovaly se na pořádání přednášek, organizaci brigád a výpomoc v zemědělství atd. Od roku 1962 ale začal výbor žen ztrácet na významu, po projednání ONV Olomouc doporučil, aby se v dalších volbách výbor žen neustavoval a jeho záležitosti měly být převedeny na občanské výbory.

Sbor pro občanské záležitosti měl velmi různorodou činnost. Do jeho kompetencí spadalo nejen vítání občánků, občanské sňatky a pohřby, ale i vydávání legitimací občanům, kteří dosáhli patnácti let. Vedle toho byli pověřeni zřízením speciální komise pro chystané výročí města, nebo přípravami ustanovení místního lidového soudu.

Dvakrát za šedesátá léta tato organizace provedla sčítání lidu, domů a bytů. První proběhlo 25. května 1960; ve městě se přihlásilo k trvalému pobytu celkem 7 016 osob (3 433 mužů a 3 583 žen). O deset let později, 1. prosince 1970, bylo provedeno další sčítání, které potvrdilo, že se měl Uničov už brzo stát deseti tisícovým městem. Bylo napočítáno 4 764 mužů a 4 960 žen, tedy 9 724 obyvatel.

Vedle městského národního výboru existovala ve městě Národní fronta. Jednalo se o sdružení politických, společenských a zájmových organizací, kterých bylo v Uničově celkem šestnáct (např. MV Komunistické strany Československa,

Svaz mládeže, Svaz žen, Svaz včelařů, Svaz československých ovocnářů a zahrádkářů „Rozkvět“, TJ Spartak US a další). Národní fronta se zabývala nejčastěji přípravou voleb, zajištěním brigádnické výpomoci či oslav různých výročí a událostí ve městě apod.

Předsedou byl dlouhá léta Pavel Šafařík, roku 1968 byl vystřídán ing. Vladivojem Veselým.

Změnu městské správy přinesl nejprve rok 1964, kdy bylo s Uničovem sloučeno sousední Brníčko. Hlavním důvodem sloučení byl fakt, že se Uničovské strojírny nacházely právě v obvodu obce Brníčko. Po volbách roku 1964 byl ke stávajícím patnácti občanským výborům přiřazen jeden i za tuto obec a došlo k navýšení počtu poslanců MěNV na 45. Tento počet se znovu zvýšil roku 1966 přidáním tří dalších poslanců.

Další změna správy byla provedena roku 1968, kdy byly od 1. července 1968 při MěNV ustaveny čtyři odbory. Prvním odborem byl odbor organizační a vnitřních věcí, v čele s Karlem Hartlem, v čele plánovacího a finančního odboru stál Arnošt Hloh. Zbývajících odbory byl odbor pro výstavbu s Františkem Hausnerem a vedoucí místo posledního odboru komunálního hospodářství a služeb zůstal zatím neobsazen.

Podrobnější informace o vývoji správy v městě Uničov můžeme najít v archivních materiálech, které jsou ale z větší části do tohoto dne neuspořádané. Mnohé materiály se rekonstruovat nedají, protože došlo k jejich skartaci, s největší pravděpodobností z důvodů obav během období normalizace.

Ve Státním okresním archivu Olomouc se nachází několik fondů k této problematice. Jedná se o fond Národní fronta – Místní výbor Uničov, rada ONV Olomouc, OV KSČ Olomouc, Městský národní výbor Uničov (příslušné období je celé skartované) a Domovní správa Uničov.

V těchto materiálech můžeme sledovat nejen vývoj v předvolebním a povolebním období, ale můžeme zde mimo jiné najít i informace o komunikaci a vzájemném ovlivňování vyšších orgánů a uničovského městského národního výboru a jeho komisí:

„Zápisy ze zasedání MěNV i rady obsahující hlavní náležitosti, jsou podepisovány funkcionáři MNV a opisem zasílány pro informaci ONV

organizačnímu odboru. Při dřívějších prověrkách nebyly shledány závady v zápisech a materiálech, určených pro tyto orgány.

Rada MěNV projednává mimo jiné informační zprávy rady ONV a zásadní usnesení vyšších orgánů a činí k nim patřičná opatření. Mnohé úkoly jsou pak projednávány na pracovních poradách a vedoucími odděleními MěNV, aby byla včas zajištěna jejich realizace. Rada MNV se zabývá zásadními úkoly, které spadají do její kompetence. Příslušná pravomoc o rozhodování je ponechána komisím MěNV, i když tyto své pravomoci ve své oblasti působnosti náležitě nevyužívají. Během roku nebylo také zjištěno, že by rada MěNV se vědomě zabývala úkoly a otázkami, které přísluší jednotlivým komisím.¹⁰

Dalším materiálem, který pojednává o této problematice, je Kronika města Uničova. Dr. Tomáš Soušek v ní pravidelně informoval o činnosti a kompetencích komisí i jednotlivých výborů.

Zprávy o dění v Uničově přinášel i periodický tisk. Jednalo se o olomouckou Stráž lidu Olomouc a místní tisk Uničovských strojíren (Uničovský budovatel a Uničovský kováč). Informace zveřejněné v těchto listech pojednávaly většinou o výsledcích schůzí, voleb a o opatřeních, které byly příslušnými orgány schváleny.

¹⁰ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, fond Okresní národní výbor Olomouc (M1 – 34), fasc. Č. 16, zasedání ze dne 24. 11. 1964.

III. OSLAVY A VÝROČÍ V UNIČOVĚ

Šedesátá léta minulého století byla v Uničově spojena s řadou oslav významných událostí. Jednalo se nejen o oslavy každoroční, tedy spojené s určitými dny v roce, ale i o oslavy jubileí města a Československé republiky. Zcela mimořádné postavení mezi nimi zaujímaly oslavy 750. výročí založení města.

Každoroční oslavy můžeme rozdělit do dvou kategorií: oslavy související s komunismem a oslavy mezinárodních dní. Asi nejvýznamnější oslavy z první kategorie jsou spojené s měsíci únorem a říjnem, tedy převzetím moci komunisty roku 1948 a Velkou říjnovou socialistickou revolucí v Rusku. Při těchto příležitostech byly pořádány v Uničově průvody, přednášky, besedy či konference v Kulturním domě, lidé vyvěšovali česko-ruské vlajky a byly pořádány přehlídky lidových milicí.

Oslavy mezinárodních dní byly většinou v režii jednotlivých podniků, hlavně co se týče oslav Mezinárodního dne žen. Den dětí se slavil nejčastěji na jednotlivých školách pořádáním soutěžních her s finančním příspěvím ROH Uničovských strojírů. Významným obdobím byly Májové dny, které začínaly 1. května oslavami Svátku práce a pokračovaly 6. a 9. května. Tyto oslavy byly pořádány v souvislosti s ukončením druhé světové války, osvobozením Uničova dne 6. května a dokončením osvobozování Československa o tři dny později. V těchto dnech byly pořádány velké průvody, docházelo ke kladení věnců u pomníků, vedoucí představitelé města a Komunistické strany Československa měli proslovy před nastoupenými davy a v předvečer 9. května byl pořádán lampiónový průvod. K 1. květnu byly veřejnosti zpřístupněny Uničovské strojírny, při této příležitosti se zájemci mohli seznámit s chodem závodu, který byl symbolem tohoto města.

Mezi nejvýznamnější události tohoto desetiletí celorepublikového rázu patří oslavy např. dvacátého a pětadvacátého výročí osvobození města roku 1965 a 1970 či padesát let od založení Československé republiky oslavovaných roku 1968. Průběh těchto oslav byl spojen s pořádáním různých podniků (přednášky, besedy apod.), které vyvrcholily v den výročí. Byla pořádána slavnostní zasedání za přítomnosti nejenom představitelů města, ale i zástupců z okresních orgánů státní správy. Obsahem tohoto zasedání byla převážně debata o důležitosti a významu těchto

výročí nejen pro město Uničov, ale i pro celý národ. V rámci těchto veřejných zasedání byla předávána vyznamenání a zváni hosté. S rokem 1970 se rovněž pojí oslavy stého výročí narození Vladimira Iljiče Lenina; při této příležitosti byly udíleny pamětní plakety OV KSC Olomouc a rady ONV Olomouc, stejně jako pamětní medaile rady MěNV Uničov ražené v kremnické mincovně. Tento ceremoniál proběhl v rámci oslav osvobození v květnu 1970.

Asi nejzásadnější ale byly oslavy, které měly místní význam, tedy oslavy jubileí města a podniků v něm. V průběhu šedesátých let se jednalo zejména o oslavy 750. výročí založení města Uničova oslavované roku 1963 a o oslavy v roce 1970 (120 let cukrovaru, 100 let gymnázia, 25 let Lidové školy umění, 20 let Uničovských strojírů a 20 let Komunálních služeb Uničov).

Oslavy založení města byly pro Uničov velice prestižní záležitostí. Přípravy na tuto událost začaly s několikaletým předstihem, kdy bylo dbáno na to, aby bylo docíleno co možná nejlepšího vzhledu města. Byla zřízena speciální komise, která se zabývala organizací oslav. V jejím čele stál náměstek předsedy Pavel Šafránek. Mezi cíle, které si tato komise mimo estetickou úpravu města vytyčila, patřilo sepsání dějin města. O plánech a úskalích této myšlenky pojednává úsek z kroniky z roku 1963:

„Poněvadž až na zmíněnou práci V. Pinkavy nemá město většího českého díla o svých dějinách, snažila se komise spolu s MěNV získat mezi moravskými historiky vhodné spolupracovníky pro sepsání dějin města v moderním pojetí. Podařilo se zainteresovat historický klub v Olomouci a práce byla rozdělena mezi řadu známých historických pracovníků z řad profesorů univerzit, učitelstva a archivářů. Bohužel tyto snahy narazily na zatím nepřekonatelnou překážku – nedostatek papíru.“¹¹

Po selhání této myšlenky město přistoupilo na návrh Uničovských strojírů na vydání brožury, která by pojednávala o dějinách města a o Uničovských strojárnách. Vedle této brožury bylo výročí města věnováno jedno číslo (č. 109) periodika Vlastivědného ústavu v Olomouci.

¹¹ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, Kronika města Uničova 1961 – 1970. I. díl. s. 353.

K výročí města byly vydány propagační plakáty, začaly se prodávat nové pohlednice a byla vyrobena řada medailí, odznaků a přívěsků. Autorem jejich návrhů byl sochař Jiří Prádl a byly raženy v kremnické mincovně.

Oficiální zahájení oslav proběhlo v únoru 1963 slavnostním projevem předsedy MěNV Uničov Jaroslavem Niklem. Těžištěm oslav se stal červen 1963. Jak říká kronika města :

„Vyvrcholení oslav zahájeno v pátek 28. června lampionovým průvodem na Nám. Julia Fučíka a následoval velkolepý ohňostroj. Předtím odhalena na radnici pamětní deska hrdinů RA, přičemž vypálila čestná stráž vojenské jednotky slavnostní salvu.“¹²

Následujícího dne pokračovaly oslavy slavnostním zasedáním představitelů města a pozvaných hostů z vyšších správních orgánů a také z jiných měst. Mluvílo se zde o historii města a byly udíleny pamětní medaile. Den byl zakončen reprezentačním plesem, který pořádal MěNV ve spolupráci se ZK ROH Uničovských strojírů.

30. června oslavy vyvrcholily v uspořádání historického průvodu městem. Jak líčí kronika T. Souška :

„Dopoledne 30. června byl na náměstí koncert, odpoledne se občanstvo shromáždilo na nám. Julia Fučíka a za doprovodu několika hudeb uspořádán průvod na nám. 9. května. Jeho středem byl krojovaný historický průvod, který měl znázornit jednotlivé etapy dějin města od jeho založení po naše časy. (...)

Průvod zahájili 4 jezdci v čele s Jiřím z Poděbrad. (...) Nahradila se tak částečně neochota hudebníků a divadelních ochotníků, pro něž byly připraveny kroje jako pro heroldy, primátora a konšely, aby tak zahajovali průvod, což v poslední chvíli odřekli. V pestrém průvodu následovali měšťané a vrchnostenské panstvo v krytém kočáře, který však cestou dosloužil. Dále šli husité, Švédi, rakouští vojáci v bílých kabátech, nezvaní

¹² Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, Kronika města Uničova 1961 – 1970. I. Díl. s. 358 - 359.

hosté z okupace po Mnichově a nakonec četa milicionářů SU ve stejnokrojích RA, přičemž nechyběly ani děti, které jako by patřily k rudoarmějcům. Zvláštního půvabu dodal průvodu krojovaný průvod Ječmínka z Lazců a občanky v národních krojích.

Když průvod dospěl na náměstí, odebral se král Jiří obřadně na balkon radnice a přečetl slavnostně text privilegia z r. 1468, kterým měla být upevněna podle přání husitského krále česká správa našeho města navěky. Průvod pokračoval ulicí Obránců míru k nádraží a potom třídou Jiřího z Poděbrad na stadion, (...).“¹³

Oficiálně byly oslavy města zakončeny 21. prosince 1963 operou Petra Iljiče Čajkovského Evžen Oněgin.

Roku 1970 bylo oslavováno 120 let od založení místního cukrovaru, který byl jedním z nejstarších podniků tohoto druhu v republice. Hlavní oslavy byly zahájeny 29. května koncertem dechové hudby, následovala slavnostní schůze ROH s projevem jejího předsedy a ředitele cukrovaru Miroslava Valacha. Oficiální program byl zakončen předáním odznaků pro zasloužilé pracovníky. Odpoledne se neslo v duchu estrádního programu a zakončeno bylo tanečním večerem.

Při příležitosti tohoto výročí byla vydána brožura, která pojednávala o historii cukrovaru.

Významné výročí tento rok slavilo i několik ústavů místního školství. Roku 1970 se na místním gymnáziu oslavovalo sto let od jeho založení; gymnázium bylo původně německé, od roku 1945 se zde stala vyučovacím jazykem čeština. Při příležitosti tohoto výročí byla vydána brožura, která obsahovala informace o kulturním životě ve městě od poloviny devatenáctého století a uváděla seznamy učitelů, kteří na tomto ústavu působili. Vedle gymnázia slavila své výročí i Lidová škola umění, která byla založena krátce po osvobození roku 1945 a tohoto roku slavila své 25. výročí. I na této instituci byla vydána k příležitosti oslav informační brožura, jejíž náplň tvořily informace o škole samotné, ale i o historii hudby a zpěvu v Uničově.

¹³ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, Kronika města Uničova 1961 – 1970. I. díl. s. 360 - 361.

Dvacáté výročí slavily tento rok i Komunální služby Uničov. Při této příležitosti byla publikována speciální brožura, kde byla vylíčena historie řemesel a průmyslu ve městě. Byly rovněž udíleny jubilejní odznaky.

Velký význam měly ve městě oslavy dvacátého výročí Uničovských strojíren. Roku 1950 byla uvedena do provozu první hala těchto závodů a byl zahájen jejich provoz. Hlavní oslavy začaly 30. dubna shromážděním pracujících v samotném závodě, pokračovaly potom 1. května, kdy byl slavnostně otevřen nový stadion TJ Uničovské strojírny v Uničově. Při této příležitosti byl konán fotbalový zápas s prvoligovou Spartou Praha, který skončil vítězstvím domácího týmu.

Hlavní oslavy nabyly velké prestiže, protože mimo jiné hosty se jich zúčastnil i ministr průmyslu Josef Šimon, bývalí ředitelé podniku a osvoboditel Olomouce z roce 1945 maršál Andrej Ivanovič Jeremenko, který promluvil o událostech spojených s osvobozením. Po ukončení oficiální části následoval pořad pražského souboru Rokoko a taneční večer.

O všech oslavách a výročích v Uničově byla široká veřejnost dopředu informovaná. Dálo se tak prostřednictvím plakátů (pokud se jednalo o velké oslavy jako např. 750. výročí založení města), periodik či kulturního zpravodaje.

Uničovský budovatel, později Uničovský kováč, přinášel pravidelně informace o chystaných událostech ve městě, Kulturní zpravodaj města Uničova upozorňoval mimo jiné i na oslavy mezinárodních dní, přinášel programy velkých jubilejních výročí a informace o jejich průběhu a hodnocení.

Velké oslavy byly zastoupeny i v okresním tisku, zejména ve Stráži lidu Olomouc. Roku 1962 a 1963 zde byly měsíčně uváděny zmínky o připravovaných oslavách založení města Uničova, jejich program a zajímavosti s nimi spojené.

Další informace o této oblasti historie města můžeme najít v městské kronice a rovněž v brožurách vydaných k jednotlivým výročím.

IV. ŠKOLSTVÍ, KULTURA A SPOLEČENSKÝ ŽIVOT

Po volbách roku 1960 se řízení školství a kulturního života města opět ujala školská a kulturní komise při MěNV Uničov. Jak jsem již zmínila v kapitole, která se zabývala správou města, v čele této komise stanul Rudolf Dumbrovský, který byl po dalších volbách vystřídán Miroslavem Komárkem a následně Pavlem Šafránkem.

Význam mělo též rozdělení komise podle jednotlivých složek roku 1968 na komisi školskou (v čele s Pavlem Šafránkem) a komisi kulturní, v jejímž čele stál ing. Jindřich Dostál.

4.1 Školství. Hierarchie školských zařízení a organizací při nich

V šedesátých letech byla ve městě poměrně bohatá síť předškolních a školních zařízení. Bylo zde celkem pět mateřských škol (pátá mateřská škola byla otevřena roku 1961). Velký problém představovala kapacita těchto zařízení, protože do města se za prací na Uničovských strojírnách stěhovalo neustále víc lidí, převážně mladých rodin, takže nároky na umístění dětí neustále stouply. Roku 1970 dokonce muselo být přijato opatření, že se do mateřských škol přestaly přijímat děti, jejichž matky byly nezaměstnané, nebo na mateřské dovolené.

Podobné problémy se v tomto desetiletí začaly objevovat i na základních devítiletých školách. Fungovaly zde totiž jenom dvě; ZDŠ na Haškově ulici a ZDŠ na třídě Pionýrů. Na konci šedesátých let byli v čele těchto škol Jaroslav Červinka za ZDŠ na Haškově ulici a Rudolf Dumbrovský na ZDŠ na tř. Pionýrů.

Obě tyto základní školy měly dohromady kolem padesáti tříd, přičemž všechny byly přeplněné, protože už roku 1970 se počet žáků blížil dvěma tisícům. Ve srovnání s rokem 1961, kdy základní školy navštěvovalo okolo dvanácti set žáků, se jedná o poměrně velký nárůst. Město uvažovalo o přidělení nových tříd těmto školám v budově Střední všeobecně vzdělávací školy (SVVŠ) roku 1968, aby tak pokrylo deficit asi sedmnácti učeben. Nakonec ale došlo k přeměně SVVŠ na čtyřleté gymnázium, protože vzrůstal zájem o ústav tohoto typu.

Kromě nedostatečných prostor řešily základní školy problémy i s tělocvičnami, které byly buď ve velmi špatném stavu, nebo nebyly k dispozici

vůbec. Problematická byla i otázka stravoven, nejen pro základní, ale i pro mateřské školy, kdy opět nedostačovala kapacita těchto zařízení.

Vedle klasických devítiletých škol fungovala ve městě i zvláštní škola, jejímž ředitelem byl Richard Nedbal. V této instituci byli vzděláváni žáci nejen z Uničova, ale i z širokého okolí. Jednalo se tak většinou o počet okolo sto třiceti žáků.

Jak jsem již zmínila, ve městě se nacházelo i několik středoškolských organizací. Roku 1968 vzniklo ve městě čtyřleté gymnázium, které nahradilo Střední všeobecně vzdělávací školu, která původně fungovala jako jedenáctiletá škola, přičemž z celkového počtu osmnácti tříd byly dvě určené pro večerní studium.

Možnost večerního studia nabízela i Střední průmyslová škola strojírenská. Ani tato škola ale nebyla optimálně vybavená, na konci šedesátých let se začala stavět velká hala pro tělocvičnu, která měla alespoň částečně vyřešit nedostatek prostorů pro tuto aktivitu. Ředitelem této školy byl ing. Vladivoj Veselý.

Roku 1962 bylo do města z Olomouce přestěhováno odborné učiliště pro obor opravář zemědělských strojů, které nahradilo zemědělskou mistrovskou školu, obor pěstitelství a chovatelství, která byla přemístěna do Tršic.

Velký význam mělo i učiliště Uničovských strojíren, ve kterém byli vzděláváni budoucí pracovníci závodu. Částečně tak výuka probíhala i v samotné fabrice.

Žáci středních škol měli možnost využít ubytování v žákovských domovech, které byly zřízeny hlavně při SPŠP a učilištích.

Při každé škole I. stupně byly zřízeny školní družiny, které měly také problémy s kapacitou stejně jako vývařovny a stravovny při těchto institucích. Na správě školy se do určité míry podílely i rodičovské výbory SRPŠ. Při každé škole byly zřízeny pionýrské organizace, které dávaly dětem možnost využít prázdninové rekreace za přispění Uničovských strojíren. Jednalo se o pionýrský tábor US v Černé Vodě, MěNV v Přemyslově a rekreaci na chatě Evženka v Jeseníkách.

Bez problémů se neobešly ani učitelské sbory, protože mnozí vyučující měli stále problém získat byt ve městě a byli nuceni každodenně dojíždět. S tím byl spojený i problém na účasti v politické, osvětové či kulturní práci, protože zapojení dojíždějících učitelů, či žen starajících se o rodiny nebylo jednoduché.

Roku 1945, krátce po okupaci, byla ve městě zřízena Lidová škola umění. Fungovala nejprve jako hudební škola, ale záhy byla přidána i výuka výtvarné výchovy. Zájem o tuto instituci ale přesahoval její možnosti, nepomohlo ani

přičlenění nové budovy na náměstí 9. května. ROH Uničovských strojíren se situaci snažilo řešit pořádáním hudebních a zájmových kurzů, které měly zájemcům alespoň částečně vynahradit nedostatečnou kapacitu Lidové školy umění. V čele této instituce stál v šedesátých letech Jan Morávek.

4.2 Kultura a společenský život ve městě. Jeho proměny v průběhu šedesátých let

Kulturní život vedle školské a kulturní komise ovlivňovala zásadní měrou činnost Závodního klubu ROH Uničovských strojíren (ZK ROH), který v dubnu 1960 převzal velkou část dřívějších úkolů Osvětové besedy. Klub samotný se řídil vlastním plánem, který byl sladěný s plány komise a byl zaměřený na rozvoj kulturní a osvětové činnosti ve městě. V čele klubu stál výbor, který se scházel čtrnáctidenně, jeho předsedou byl Miroslav Inderka a ředitelem Klubu byl Lubomír Černý. Účast na vedení této instituce ale neměly pouze Uničovské strojírně, ale jejími členy byly i místní cukrovar a pila. Roku 1970 se realizoval návrh na zřízení „spojeného“ závodního klubu, kde byly mimo již zmíněné závody zúčastněné i obě základní školy, Lidová škola umění, gymnázium, SPŠS, JZD Uničov, poliklinika, ekonomie, Farmakon a další. Zásadní změnou byla spolupráce i na rovině hospodářské, protože až do této doby vše financovaly výhradně Uničovské strojírně.

ZK pořádal své kulturní akce prostřednictvím svých souborů a kroužků, kterých bylo celkem jednadvacet. Informace o jejich činnosti a programu byly zveřejňovány v Kulturním zpravodaji, který vycházel jednou měsíčně. Samotná činnost pak byla rozštěpena, protože kromě Uničova se kulturní plány týkaly i druhého centra, kterým byla pobočka v nedalekých Troubelicích vedená na konci desetiletí Antonínem Fialou.

Činnost Závodního klubu a školské a kulturní komise můžeme rozdělit do několika oblastí. Jednalo se o kurzy lidové umělecké tvořivosti pořádané pro veřejnost jako částečná kompenzace nedostatečné kapacity Lidové školy umění, kurzy lidové akademie, což byly přednášky na určitá témata, činnost kroužků a souborů a v neposlední řadě provoz institucí – knihovny, archivu, muzea a místního kina.

Každoročně byly pořádány kurzy baletu a rytmiky, společenských tanců, kurzy pro fotoamatéry, jazykové kurzy, kurzy šití apod. Velké prestiži se těšily lidové akademie, v rámci kterých byly pořádány přednášky, např. „O umění v životě

člověka“ nebo „O výchově dětí a mládeže“. Na tyto akce upozorňovaly kromě místního tisku i články v olomoucké Stráži lidu.

Oblast souborů můžeme rozdělit na tři části; jedná se o místní divadelní soubor, hudební soubory a zájmové kroužky.

Divadelní soubor, který byl pod vedením Karla Šenka, měl asi sto členů. Mnohá představení vznikla za spolupráce s místním sborem, ale často se profesionální divadlo setkávalo v Uničově s ne příliš velkým zájmem o svou činnost.

Hudebních souborů bylo ve městě celkem šest. Asi nejvýznamnější místo zaujímal orchestr „Strojař“, který působil na mnohých akcích v průběhu roku. Významná byla i činnost Františka Ticháčka, který vedl zdejší pěvecký sbor.

Zájmových kroužků bylo v Uničově pět. Jednalo se o kroužky vlastivědný, filatelistický, myslivecký, zájezdový a o kroužek filmový. Nejvýznamnější z těchto kroužků byl kroužek vlastivědný. Byl založen už roku 1955, spolupracoval s Vlastivědným ústavem a Okresním archivem v Olomouci, pořádal pro své členy nejen přednášky a besedy, ale i zájezdy a exkurze. Do roku 1965 byl pod správou Závodního klubu i filatelistický kroužek, který se ale toho roku zapojil mezi celostátní organizace jako samostatný Klub filatelistů.

Závodní klub ROH nemalou měrou ovlivňoval činnost místní knihovny. V čele instituce stála knihovnická rada, ředitelkou se stala Marie Kuchtová. V průběhu šedesátých let úroveň knihovny neustále rostla, každý rok jí přibývaly nejenom nové knihy, ale i noví čtenáři. Knihovnu navštívilo několik delegací a to nejen z různých míst Československa, ale i ze zahraničí. Rozvoj této instituce byl dán neustálou snahou získat nové čtenáře, především pořádáním besed s autory (např. roku 1965 byla uspořádána beseda s Josefem Škvoreckým), podněcovacími akcemi pro děti či literárními soutěžemi. Knihovna se také zapojila již na začátku desetiletí do soutěže Budujeme vzornou knihovnu, roku 1968 jí byl udělen čestný název Vzorná spojená knihovna ZK.

Pod patronátem Komise pro archiv, muzeum a památkovou péči, která vznikla 18. prosince 1964 při školské a kulturní komisi, byly vedeny další významné kulturní instituce ve městě. Městské muzeum, které bylo pobočkou olomouckého muzea, bylo založeno již na začátku dvacátého století z iniciativy městského lékaře dr. Emila Millera, který byl zároveň jeho donátorem a základní sbírky pocházely z jeho darů. Mezi nejvýznamnější expozice patřil Pravěk Uničovska, průmyslové

oddělení nabízelo výstavu zaměřenou na vývoj Uničovských strojíren a roku 1966 vznikla ve spolupráci s místním archivem výstava uničovských cechů a řemesel. Místní archiv byl taktéž pobočkou a to Okresního archivu v Olomouci, spravoval ho Dr. Tomáš Soušek, který působil od roku 1958 jako kronikář města a který byl rovněž autorem publikace Místopis Uničovska v období 1848 – 1960, která byla vydána roku 1970 Univerzitou Palackého v Olomouci. Dr. Soušek, původním povoláním právník, byl pro město velmi významnou osobou. I přesto, že byla historie jen jeho zálibou, napsal mnohá díla pojednávající o městě od jeho založení až po první polovinu dvacátého století. K výročí nedožítých stých narozenin byl publikován jeho životopis a přehled jeho publikační činnosti.¹⁴

V Uničově se nacházelo několik celostátně chráněných památek. V šedesátých letech se jednalo celkem o devatenáct objektů. Mezi nejvýznamnější z nich patřil farní a klášterní kostel, Medelská brána s přílehlými zbytky hradeb, tzv. Vodní branka, Mariánský sloup a kašny na náměstí 9. května. Z dalších památek se jednalo např. o bývalou věznici v Příční ulici, pomník Volyňských Čechů a pomník Madony před farou, několik domů na náměstí 9. května a Bezručově náměstí a sochy u lazecké a medelské silnice. Kromě toho se zde nacházely i památky místního významu, jako byla např. Boží muka u střelické silnice či socha Panny Marie před hřbitovem.

Poslední významnou kulturní institucí ve městě bylo kino. Těšilo se velké návštěvností, problémem ale byla jeho kapacita. Od poloviny šedesátých let se začalo jednat o stavbě nové budovy, přičemž tento problém nebyl do roku 1970 dořešen.

Vedle již zmíněných aktivit Závodního klubu a institucí se kulturní život soustřeďoval i v Národní frontě, zejm. ve formě svazů a činností v nich. Součástí národní fronty byly mimo jiné dvě zahrádkářské organizace, Svaz čsl. Rybářů, Československý svaz včelařů či tři skupiny Červeného kříže. I tyto organizace pořádaly přednášky a besedy.

S kulturními institucemi byl úzce spjat společenský život ve městě. Každý rok začínal tradiční plesovou sezónou zakončenou karnevalem, v průběhu roku byly

¹⁴ Zamazal, L.: Tomáš Soušek se zapsal do historie Uničova. In: Severní Morava: vlastivědný sborník, sv. 84, 2002, s. 66 – 70.

Zamazal, L.: Uničovský historik JUDr. Tomáš Soušek. Střední Morava: kulturně historická revue, r. 8, č. 14, 2002, s. 136 - 137.

konány besedy a přednášky při jednotlivých institucích či v rámci lidové akademie, v zimě a v prázdninových měsících byly pořádány zájezdy a rekreace. Obyvatelé města měli možnost využít návštěv divadelních představení v Divadle Oldřicha Stibora v Olomouci a v divadle v Opavě v rámci předplatného, ale zájem nebyl příliš velký a tyto akce byly umožněné jen díky připojení zájemců z okolních vesnic.

Významnou pozici měl místní tisk, který byl vydáván Uničovskými strojírnami. V letech 1961 – 1967 se jednalo o Uničovského budovatele, po několikaměsíční nucené odmlce začalo periodikum znovu vycházet pod názvem Uničovský kováč. V prvním čísle, které vyšlo 10. října 1968, bylo uvedeno, proč došlo k přerušení a následnému znovuvydávání časopisu:

„Náš tisk spadal do kompetence KV KSČ k registraci KNV v Ostravě, který na základě usnesení předsednictva ÚV KSČ a ve smyslu zákona 81/66 Sb. Dopisem čj. 456/18 a 2601/1967 sdělil, že dochází k některým změnám ve vydávání periodického tisku a že náš časopis nebude nadále zaregistrován v dosavadní formě. V odůvodněných případech, že může vycházet jako závodní zpravodaj nebo jako nástěnné noviny. Výše uvedeným dopisem taktéž zaniklo dnem 30. března 1967 povolení k vydávání časopisu.

V tomto rozhodnutí šlo hlavně také o vydávání časopisu v počtu 3.000 až 5.000 ks výtisků stanoveného formátu vč. odborného redaktora. I když byly provedeny patřičné kroky v podniku za získání vyššího počtu odběratelů časopisu, nepodařilo se nám dané podmínky zajistit. To jsou některé základní věci, proč časopis nebyl vydáván.

Časopis obnovujeme proto, abychom ještě hlouběji prováděli analýzu veškerého dění a dosáhli tak většího sepětí v informovanosti co nejširší vrstvy pracujících.“¹⁵

Uničovský budovatel, který nesl podtitul Časopis zaměstnanců Uničovských strojíren, vycházel jednou týdně v rozsahu dvou listů. Odpovědným redaktorem tohoto plátku byl Oldřich Grmela, kterého roku 1967 vystřídal zástupce redaktora František Koláček. Noviny přinášely informace zejména o dění v samotném závodě; uváděly státní plány a jejich průběžné plnění, data výplatních termínů nebo přinášely

informace o technickém rozvoji. Své místo v novinách měly i články týkající se kultury, zejména spojené se Závodním klubem ROH Uničovských strojírů, či oslavami ve městě při různých příležitostech. Občas se objevovaly informace o sportu, besedách a závodní knihovně, jednalo se ale pouze o drobné poznámky, hlavní informace s touto problematikou přinášel Kulturní zpravodaj, který byl ZK ROH vydáván měsíčně a byl distribuován zdarma. Na začátku šedesátých let byl vydáván na barevném papíře psaný barevným inkoustem, od roku 1963 ubylo barevnosti a byl tištěný černě nebo červeně. Postupem času se ujednotila titulní strana a každé číslo zpravodaje bylo tištěné podle stejného schéma.

Od října roku 1968 začal vycházet Uničovský kovák, jehož odpovědným redaktorem byl František Mlejnek. Struktura periodika zůstala téměř stejná jako před jeho zrušením.

Společenský život ve městě se v průběhu šedesátých let začal pomalu uvolňoval, vrcholu tato liberalizace s největší pravděpodobností dosáhla na jaře roku 1968. Rekonstrukce tohoto dění ale není v případě Uničova jednoduchá. Dostupné materiály jsou většinou stranického původu nebo jsou skartované. Možné informace bychom mohli najít v místním periodiku, problémem ale je, že v tuto dobu bylo přerušeno jeho vydávání, takže ani zde nic nezískáme. Asi nejdůvěryhodnějším zdrojem se tak stává Kronika města Uničova. Ani zde ale nemohla být situace vykreslena podle skutečného stavu, protože docházelo před konečným zápisem ke kontrole vedením města. I přesto tady ale nalezneme zmínky, které poukazují, že v kultuře došlo k určitým změnám. Vedle informací o pronikání nových vymožeností do každodenního života obyvatel města se dozvídáme i informace o činnosti místních institucí. Jako příklad bych uvedla místní knihovnu a kino.

Jak jsem již zmínila, knihovna pořádala besedy a přednášky, aby upoutala pozornost a zájem čtenářů. Mezi hosty těchto besed patřili i mnozí čeští spisovatelé, kteří se posléze na přelomu desetiletí vyjádřili k nastalé situaci v republice. Je tedy dost dobře možné, že skrze tyto besedy se čtenáři mohli seznámit s novými myšlenkami, které se šířily z pražského centra.

V případě kina můžeme sledovat měnící se zájem široké veřejnosti. Záznamy o této skutečnosti můžeme v kronice najít už před polovinou šedesátých let. Místní kino bylo velice oblíbené a obyvatelé města ho často navštěvovali. Na konkrétní ukázce z kroniky z roku 1963 bych ráda poukázala právě na právě tuto skutečnost:

„Korunou oslav byl večerní koncert Pěveckého sboru moravských učitelů (...). Účastníci koncertu si odnesli nezapomenutelné dojmy a potlesk se zdál být bez konce. Politováním však bylo, že značnou část návštěvníků tvořili hosté, kdežto domácí, zejména mládež, dali přednost filmu : Julie, ty jsi líbezná. Bylo nemilým nedopatřením, že se vůbec toho večera v kině hrálo.“¹⁶

Je tak docela paradoxní, že hodně lidí dalo přednost před slavnostním zakončením oslav 750. výročí založení města právě filmu v kině. Můžeme tak sledovat, že už toho roku se lidé chtěli bavit bez ohledu na centrálně plánované události.

V druhé polovině šedesátých let byla otevřena v místním Klubu kavárna, která nabízela sobotní hudební a taneční večery, kam se chodilo bavit velké množství lidí. Mimo to se stala centrem pro mladé lidi, protože před zřízením této kavárny ve městě místo tohoto charakteru chybělo.

Snahy o oživení kultury se objevily i po roce 1968, většinou ale nebyly nijak výrazné, nebo skončily neúspěchem, jako např. zřízení striptýzového klubu, který byl ale pro nezájem obyvatel záhy zrušen.

Problematika školství a kultury je v pramenech hojně zastoupená. Ve státním okresním archivu v Olomouci se nachází fondy jednotlivých škol v Uničově a fond Národní fronty, stručné informace o počtu žáků a proměnách na školských institucích přináší i Kronika města Uničova, ve které je zachycena i oblast kultury. Dalším zdrojem informací jsou pak samotná periodika (Uničovský budovatel, Uničovský kováč a Stráž lidu Olomouc) či Kulturní zpravodaj. Bližší informace o vývoji jednotlivých školských zařízení obsahují brožury vydávané při příležitosti výročí (např. sto let gymnázia).

¹⁶

Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, Kronika města Uničova 1961 – 1970. I. díl. s. 361.

V. TĚLOVÝCHOVA A SPORT

Na začátku šedesátých let byla tělovýchova a sport ve městě pod patronátem TJ Spartak Uničov. V čele této organizace stál Emil Pecha, který na svém postu setrval i po sloučení TJ Spartaku Uničov s TJ odborné učiliště Uničov za vzniku TJ Uničovské strojírny roku 1967. V tomto roce tak došlo ke sjednocení vedení tělesné výchovy ve městě.

Organizace se skládala z devíti oddílů, které zahrnovaly roku 1961 čtyři sta padesát členů. Tento počet každoročně vzrůstal, dalo se tak i z důvodu přičleňování okolních obcí pod TJ v Uničově.

Ani tato organizace se nevyhnula obtížím spojeným s nedostatečným prostorem. Začátkem desetiletí ve městě nechyběly pouze tělocvičny, ale i reprezentativní stadion. Tento nedostatek byl vyřešen po vstupu TJ do přímé správy Uničovských strojíren, které zajistily roku 1969 dobudování prostorů pro sport. Na stadioně byly upraveny nejenom samotné hrací plochy či plochy určené k tréninku, ale i zázemí sportovců – byla např. vybudována klubovna s kavárnou. Průběžně probíhaly opravy místní sokolovny, bývalého Národního domu, která sloužila TJ jako tělocvična.

Jak jsem již zmínila, TJ v Uničově se skládala z devíti oddílů. Mezi nejvýznamnější z nich patřil oddíl kopané, házené, odbíjené, cyklistiky, gymnastiky a turistiky. Další oddíly, kterými byly např. oddíl boxu, lehké atletiky, nebo hokeje, měly většinou proměnlivou úspěšnost, nebo se teprve začínaly rozvíjet.

Vedle úspěchů uničovských fotbalistů se velkému zájmu těšila zejména místní cyklistika, jejíž reprezentanti se pravidelně umisťovali na celorepublikových závodech. Roku 1966 byl uspořádán I. Ročník Velké ceny Uničova, kterou pořádal právě místní cyklistický oddíl.

Další akce, která má své počátky v šedesátých letech, je spojená s turistickým oddílem. Roku 1967 byl v Uničově uspořádán první ročník dálkového pochodu pod názvem „Uničovská padesátka“.

Významnou událostí bylo veřejné cvičení, které bylo uspořádané uničovskými školami k pětadvacátému výročí osvobození republiky roku 1970. Za

přítomnosti dvou tisíc diváků cvičilo tisíc dvě stě dětí, ženy ze ZTV Sokol a příslušníci armády z Prostějova.

Informace o jednotlivých úspěších místních sportovců byly publikovány v místním tisku Uničovských strojírén a také ve Stráži lidu Olomouc. Zmínky o sportu můžeme najít i v Kronice města Uničova.

VI. PRŮMYSL

Hlavní složku hospodářství města Uničova tvořil v druhé polovině minulého století průmysl. Bezesporu zásadní postavení měly Uničovské strojírny, vedle kterých ve městě fungoval cukrovar jako závod Severomoravských cukrovarů, Farmakon, Jesenické dřevařské závody a potravinářské podniky (pekárna, mlékárny apod.).

6.1 Uničovské strojírny

Uničovské strojírny, které byly symbolem města a jeho okolí, byly založeny roku 1948 jako součást Závodů V. I. Lenina v Plzni a slavnostně otevřeny byly o dva roky později. Roku 1953 došlo k jejich osamostatnění pod názvem Uničovské strojírny, závodní podnik a byly podřízeny VHJ Transportě v Chrudimi. Na konci šedesátých let došlo k jejich vyčlenění z této organizace a staly se samostatným podnikem podřízeným přímo ministerstvu.

Závod se specializoval na výrobu lopatových rýpadel a kolesových velkorýpadel, byl nejen největším výrobcem tohoto druhu v Československu, ale byl i předním dodavatelem ve světě. V průběhu šedesátých let se závod neustále rozrůstal, byla postavena nová ocelárna, která měla zajistit nezávislost podniku na dodavatelích.

V čele podniku stál do roku 1965 ředitel Josef Horák, který byl vystřídán Bohuslavem Strausem, který v podniku působil až do roku 1970, kdy odešel do Zlína a jeho místo zaujal Oldřich Pešek.

Na začátku šedesátých let se v okresním tisku objevily informace o problémech s plněním plánu na strojírnách, které měly být způsobené stranickými problémy (jako důvod bylo uváděno zaměření se zejména na hospodářské problémy a opomíjení práce komunistů a celé organizace jako celku). Na strojírnách působilo celkem třináct závodních organizací KSČ a jedna celozávodní organizace KSČ. Do čela jejího výboru byl jmenován Karel Zorek.

V období let 1968 až 1970 došlo na Uničovských strojírnách k rozsáhlému vylučování členů KSČ, kteří nevyhovovali režimu. Dálo se tak pod záštitou výměny

legitimací ve straně. Strojírny se rázně vyjádřily proti panujícím poměrům v republice a žádaly nápravu; tento postoj se stal mnohým členům osudným. Jak uvádí zpráva v materiálech zemského archivu datovaná do srpna 1970 pod názvem „Závěrečné hodnocení výměny stranických legitimací“ :

„Dále se již od měsíce března šířily v našem podniku rezoluce na odchod tzv. konzervativců z CZV KSČ, v měsíci červnu pak došlo 28. 6. 1968 k otevřenému vystoupení pravic. oportunistů tím, že výbor VIII. a IX. ZO po dohodě a v úzké spolupráci s DV VIII. a IX. ROH vypracovali a zajistili podpisovou akci na podporu kontrarevolučního prohlášení 2000 slov, které podepsala většina členů KSČ z těchto a některých dalších organizací, čímž se řada členů strany přímo zařadila do protistranické fronty – do řad pravicových oportunistů.

Vyvrcholením těchto oportunistických akcí bylo odeslání „Rezoluce k současným prvořadým politickým událostem“, ve které byla napadána přítomnost sov. vojsk na našem území po ukončení voj. cvičení v červenci 1968. Tato silně reakční rezoluce VIII. a IX. ZO KC a ROH obsahovala řadu požadavků jako např. Požadujeme, aby president, jako vrchní velitel našich ozbrojených sil celou svou osobností se postavil za okamžitý odchod sovětských vojsk z našeho území a aby odvolal z funkce velvyslance v SSSR s. Kouckého, se kterým nesouhlasíme. Dále byl vznesen v této rezoluci požadavek, aby president republiky v rámci své pravomoci urychleně rozpustil NS a aby v nejkratším možném termínu byly vyhlášeny nové volby, aby mohl býti zvolen nový parlament, jenž bude míti plnou důvěru našich občanů a nebude brzdou obrodného procesu. (...)

Po 21. 8. 1968 byla v našem podniku vydána řada negativních rezolucí a prohlášení, na jejichž vydání měla vliv pravicová většina v tehdejší CZV KSČ i ZV ROH a tehdejší pravicové výbory jmenovaných organizací KSČ i ROH.

Došlo k odstoupení býv. ZV ROH i řady DV ROH a nastoupily silně pravic. Orientované ZV i DV ROH. V našem podniku byla pak vydána řada dalších rezolucí a prohlášení namířených proti moskevským dohodám, na podporu Smrkovského, proti rozhodnutí ÚV nezúčastnit se IX. Sjezdu svazu kom. Jugoslávie 11. 3. 1969. (...)

V dubnu 1969 pak na celozávodní konferenci KSČ byl zvolen silně pravicově opor. CZV KSČ, v němž jednotlivci, kteří zůstali věrni marxismu – leninismu nebo kteří pochopili své omyly z roku 1968 a chybu chtěli napravit – nemohli pro tvrdý odpor nositelů oportunismu v CZV prosadit podporu novému vedení KSČ a zajistit sjednocování strany na pozicích marxismu – leninismu a proletářského internacionalismu.“¹⁷

V polovině roku 1970, kdy byla ukončena výměna legitimací, se počet členů strany radikálně snížil; zatímco roku 1968 bylo členy KSČ 1 145 pracujících, roku 1970 byla legitimace znovu vydána pouze 849 členům.

Uničovské strojírně nepůsobily pouze v oblasti průmyslu, ale staly se rozhodující činitelem, který ovlivňoval místní kulturu a sport.

6.2 Další průmyslové podniky ve městě

Dalšími významnými průmyslovými podniky ve městě byl, jak jsem již zmínila, cukrovar, pila a Farmakon.

Cukrovar, který byl provozovnou Severomoravských cukrovarů, n. p. se sídlem v Olomouci, byl druhým nejvýznamnějším závodem ve městě. Roku 1970 oslavil sto dvacet let svého fungování. Ani tato provozovna se neobešla bez obtíží, na rozdíl od strojíren byly ale spojené s vypouštěním odpadních vod. Nejenže docházelo k znečištění řeky Oskavy, ale špatně odhadnuté vypuštění odpadní vody vyústilo na podzim roku 1961 ve velký problém, když byl zaplaven místní park a během zimy došlo k uhynutí mnoha staletých stromů, které se tu nacházely.

Pila, která se v Uničově nacházela, byla součástí Severomoravských dřevařských závodů. V rámci svých možností se snažila v šedesátých letech zmodernizovat a zautomatizovat své výrobní linky. Mezi její nejrozšířenější výrobky patřily parkety a řezivo.

¹⁷ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, fond Komunistická strana Československa, okresní výbor Olomouc. Uničovské strojírně, Závěrečné hodnocení stranických legitimací ze dne 21. srpna 1970, s. 1 - 2. Karton neoznačen.

Posledním výraznějším podnikem, který v tomto období ve městě existoval, byl Farmakon, který se specializoval na výrobu veterinárních léčiv určených pro podporu zdravotního stavu dobytka a lovné zvěře.

Prameny, ze kterých je možné k této problematice čerpat, jsou bohaté. Jedná se zejména o archivní materiály OV KSČ v Olomouci a převáděné materiály zemského archivu ve fondu NAD 2307. Kromě kroniky a místního a okresního periodika je možné najít požadované informace i v brožurách a publikacích, které jednotlivé závody vydávaly k výročí svého založení.

VII. ZEMĚDĚLSTVÍ

Zemědělství bylo v Uničově vedle průmyslového sektoru další velmi významnou oblastí hospodářství. Na začátku šedesátých let dvacátého století sestávalo z JZD Uničov a cukrovarské ekonomie, roku 1964 po připojení Brníčka začalo být sledováno i zdejší JZD, protože obě družstva si podržela svou samostatnost. Původně byla vedle JZD sledována i produkce samostatných statků, jejichž číslo se ale rok od roku snižovalo, v polovině šedesátých let se již jednalo o pouhé dva poslední statky.

V čele JZD Uničov stál až do roku 1965 předseda Václav Válek, který v září 1965 ze zdravotních důvodů ze své funkce odstoupil. Byl nahrazen Miroslavem Michálkem, který setrval ve funkci předsedy až do roku 1970, 29. ledna 1971 byl jmenován jeho nástupce, kterým byl Luboslav Vyroubal.

Činnost JZD neřídil pouze výbor v čele s předsedou, ale i závodní organizace KSČ při JZD v Uničově. Její členové se scházeli na nepravidelných schůzích a řešili převážně hospodářské úkoly na úkor politicko – ideové problematiky. Předseda ZO KSČ byl volen každoročně, přičemž bylo možné zvolit jednu osobu i několik let po sobě. Ve funkci předsedy této organizace se v šedesátých letech vystřídali např. Luboslav Vyroubal, Vladimír Tajmr či Františka Janušková.

Na začátku roku 1967 došlo k osamostatnění dřívější cukrovarské ekonomie, která přestala spadat pod správu místního cukrovaru. Předsedou této organizace i nadále zůstal Josef Ševčík.

Místní zemědělská produkce byla do vysoké míry závislá na počasí. Ve většině případů se družstvu a ekonomii dařilo splnit všechny závazky v oblasti obilovin a cukrovky a rostlinné výroby vůbec, většinou ale měli problémy s výrobou živočišnou. Bylo to dáno různými důvody, jednalo se např. o problémy se hospodářskými budovami rozmístěnými po městě, které byly v průběhu šedesátých let rušeny (např. vepřince u autobusového nádraží a u Komunálu).

Na začátku desetiletí mělo JZD Uničov a cukrovarská ekonomie největší problémy s dodávkou vepřového a hovězího masa, na přelomu šedesátých a sedmdesátých let docházelo ke kolísání dodávek vajec a mléka.

Kromě stálých zaměstnanců družstev byli v období tzv. špičkových prací (žně a práce spojené s cukrovkou a bramborami) zapojováni i obyvatelé města v rámci brigádnických hodin.

Informace o rozvoji zemědělství a produkci v jednotlivých letech jsou zaznamenány v Kronice města. Vedle těchto informací se zejména v období vrcholných prací objevovaly zmínky v místním a okresním tisku, v archivním fondu okresního výboru Komunistické strany Československa můžeme najít informace o zasedání výboru JZD Uničov a záznamy z jednání ZO KSČ při JZD Uničov.

VIII. SLUŽBY

Oblast služeb v Uničově byla v šedesátých letech minulého století pestrá. V první řadě se jednalo o Komunální služby, které se staraly nejenom o samotné město, ale měly pod patronátem i okolní vesnice. Mimo tuto organizaci se jednalo o místní obchody a jejich zásobování a v neposlední řadě i o místních restaurace a podobná zařízení.

7.1 Komunální služby Uničov

Komunální služby Uničov byly založeny roku 1950 a na konci šedesátých let slavily jubilejních dvacet let. Téhož roku k nim byly přičleněny komunální služby Litovel, a tak místní podnik opět nabyl na své velikosti. Nestaral se totiž pouze o samotné město, ale zajišťoval služby (nejčastěji kadeřnictví a holičství) i v okolních vesnicích (např. v Medlově, Troubelicích nebo Šumvaldě). Ředitelem tohoto podniku byl Mojmír Gédoš. Hlavní provozovna se nacházela na Bezručově náměstí. Služby, které zde byly nabízeny, byly velmi různorodé. Jednalo se o různé typy oprav a údržby spojených např. s auty (autoservis, karosářství, nebo autoumývárna), o výrobu na zakázku, jakou poskytovalo např. truhlářství, stolařství, kovářství, sklářství či knihařství a širokou škálu dalších služeb jako bylo například květinářství, zahradnictví, stříhová dílna zakázkového šití, výroba odznaků a zvukových indikátorů, kosmetika, kadeřnictví či holičství.

Většina z těchto služeb plnila každoročně svůj plán minimálně na 100%, plánované úkoly jen málokdy přesáhly obory jako např. prádelna, zahradnictví, sběrna nebo pohřební služby.

7.2 Síť prodejen, zásobování a hostinská zařízení ve městě

Ve městě se nacházelo i několik obchodů, jejichž počet se pohyboval kolem třiceti. V centru zájmu se pohybovaly hlavně prodejny potravin, galanterie a oděvy, tedy obchody s každodenními potřebami a specializovaným zbožím. Právě v těchto

odvětvích docházelo nejčastěji ke stížnostem na špatnou zásobenost nebo na omezený výběr.

Na začátku šedesátých let v Uničově fungovaly pouze dvě prodejny potravin. Na základě každoročních stížností na nejen pomalý provoz, ale i na nedostatek zboží, byla roku 1964 otevřena nová samoobsluha v blízkosti cukrovaru (první dvě prodejny se nacházely na náměstí 9. května a na náměstí Julia Fučíka). Kromě problémů s masem a mléčnými výrobky se objevovaly stížnosti i na kvalitu zeleniny ve specializované prodejně. V oblasti galantního zboží a oděvů se nedostatkovým zbožím stala zejména vlna a dámské a dětské prádlo, včetně plenek.

Na území města bylo rozmístěno několik restauračních zařízení. Na náměstí 9. května byl provozován hotel Národní dům, jehož úroveň ale nebyla pro rozrůstající se Uničov dostačující. V rámci hotelu byla provozována i kavárna, další zařízení tohoto druhu bylo ve městě otevřeno roku 1964. Z dalších podniků, které se specializovaly na nealkoholické výrobky, byl roku 1965 zřízený mléčný bufet, o který město dlouho usilovalo.

Problematickou otázkou bylo pohostinství a vinárna. Původně ve městě existovala pohostinství dvě, hostinec Černý orel a hostinec U Nádraží, který byl ale roku 1962 zrušen. Mimo centrum se nacházel ještě jeden hostinec, který měl provozovnu v parku. Bez problémů se neobešla ani místní vinárna, která byla kvůli zvýšenému požívání alkoholu a následným přestupkům vykonaných pod jeho vlivem roku 1963 zrušena.

Oblast KS Uničov a dalších služeb, které byly ve městě nabízeny, je v pramenných materiálech shrnuta zejména v Kronice města. Zmínky na toto téma se objevují i ve fondu OV KSČ, který především jednal o postupném rozšiřování těchto podniků. Informace k této problematice se objevovaly i v místním tisku.

IX. ZDRAVOTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Zdravotnictví a sociální služby v Uničově byly pod správou dvou komisí, které byly roku 1968 sjednoceny v komisi sociálně zdravotní, jejíž předsedkyní byla Zdena Dresslerová. Původní předsedkyně zdravotní komise Helena Grénová se stala její zástupkyní.

Nejvýznamnější událostí tohoto desetiletí se stalo v oblasti zdravotnictví otevření nové polikliniky. Jednalo se o ojedinělé zařízení tohoto typu v okrese, které mělo nahradit nemocnici, která byla po válce zrušena. Zdravotní ústav ve městě měl několikaletou tradici, jak je uvedeno i v kronice :

„Budova sama byla postavena pro městskou veřejnou nemocnici v r. 1902, jinak existovala v Uničově nemocnice již od r. 1853 a to v domě čp. 53 u hřbitova. Je to tedy jeden z nejstarších ústavů toho druhu. Během druhé světové války byla změněna v plicní léčebnu a nakonec v polní nemocnici SS. Po válce v r. 1948 byla zrušena a adaptována na ubytovny pro nově budovaný závod Škodových závodů, nyní SU. Později se tam nastěhoval úřad MNV. Nyní se vrací původnímu účelu, aby sloužila zdraví lidu.“¹⁸

Slavnostní otevření bylo stanoveno na 24. června 1963 jako součást oslav 750. výročí založení města. Vedoucím polikliniky se stal Dr. Miroslav Hampl, který byl během roku vystřídán Dr. Janem Dohnalem. Místní lékaři pečovali koncem šedesátých let nejen o obyvatele města, ale i o obyvatele okolních vesnic. Vznikly tak celkem tři vesnické obvody – Troubelice, Újezd u Uničova a Dlouhá Loučka. Poliklinika se tak starala o dvaadvacet tisíc obyvatel Uničova a okolí. Vedle polikliniky existovalo ve městě ještě jedno zdravotní středisko, to bylo ale určené pro zaměstnance strojíren, kde bylo i umístěno. Jeho vedoucím lékařem byl Dr. Jaroslav Skoupil.

Samotná poliklinika byla rozdělená do jednotlivých oddělení (interní, nosní, krční, ušní, zubní, plicní, gynekologické, nervové, ortopedické, chirurgické,

¹⁸ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, Kronika města Uničova 1961 – 1970. I. díl. s. 341.

rentgenologické a dětské), v areálu se nacházely i laboratoře a elektrokardiografie. Součástí dětského oddělení byla i poradna.

V rámci polikliniky byly zřízeny jesle, které ale trpěly velkým nedostatkem místa. Koncem roku byly otevřeny další jesle, aby alespoň částečně zlepšily nastalou situaci.

Poliklinika měla k dispozici devět vozů sanitky a vypomáhaly zde tři skupiny Červeného kříže o asi tři sta členech.

Sociální péče byla ve městě zaměřena zejména na problematiku důchodů, ať už se jednalo o jejich schvalování, vyplácení či o spolupráci s Klubem důchodců, který byl založen roku 1962. Fungoval zde Sbor pro občanské záležitosti, jehož předsedkyní byla na konci desetiletí Růžena Hudcová. Tato patnáctičlenná organizace se starala o zajištění různých občanských ceremoniálů, od vítání občánků až po pohřební síň.

Záznamy a informace o oblasti zdravotnictví se nachází nejčastěji v Kronice města Uničova, kde nalezneme i podrobnosti ohledně sociální oblasti, a v periodickém tisku. V souvislosti s vybudováním polikliniky se objevují zmínky i v archivních pramenech OV KSČ Olomouc.

X. ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ POSTAVENÍ UNIČOVA V ŠEDESÁTÝCH LETECH DVACÁTÉHO STOLETÍ

Uničov byl v šedesátých letech rozrůstajícím se městem, které si na konci desetiletí začalo činit nároky na vstup mezi města s populací vyšší než deset tisíc obyvatel. Růst města byl dán zejména stálým přílivem obyvatelstva za prací, jejímž centrem byly Uničovské strojírný.

Správa města Uničova byla vedena městským národním výborem a komisemi, které při něm byly zřízeny. Počet komisí byl proměnlivý z důvodu jejich rozdělování či slučování v průběhu šedesátých let. Kompetence jednotlivých komisí byly jasně stanoveny, jejich úkolem byla rovněž komunikace s dalšími zařízeními či organizacemi, které jim byly podřízeny, či podléhaly jejich rozhodování. Vedle komisí existovaly ve městě občanské výbory, které se staraly o zapojení občanů do činnosti ve městě, nejčastěji skrze plnění závazků brigádnických hodin. Město mělo v průběhu tohoto období celkem dva lidové soudy, jeden určený pro záležitosti města a druhý pro Uničovské strojírný.

Problematickou a v šedesátých letech nedořešenou otázkou zůstávalo školství. Ve městě se nacházelo několik stupňů školské soustavy, od předškolních zařízení, kterými byly jesle a mateřské školy, až po střední školy s odborným, nebo všeobecným zaměřením. Největší problém představovaly mateřské a základní devítileté školy z důvodů svého přeplnění. Neutěšená situace byla i ve spojitosti s prostorami pro výuku tělesné výchovy, protože město zcela postrádalo dostatečné kryté prostory, ať už tělocvičny nebo kryté haly, které by byly v dobrém stavu a vystačovaly svou kapacitou.

Oblast kultury a sportu byla pod vedením Závodního klubu Uničovských strojíren, který financoval činnost souborů a kroužků ve městě. Pod vedením speciální komise vytvořené roku 1964 byly vedeny i místní pobočky okresního archivu a okresního muzea. Na konci desetiletí se strojírný zasadily zejména o finanční zapojení dalších podniků a organizací ve městě do kulturního života vytvořením Spojeného závodního klubu. V Uničově vycházelo místní periodikum, do roku 1967 pod názvem Uničovský budovatel a posléze pod označením Uničovský kováč. Vedle toho byl vydáván Kulturní zpravodaj, který přinášel informace

o kulturním a sportovním dění ve městě. Noviny samotné byly zaměřené zejména na informace o chodu strojíren a rozvoji podnikových technologií. V rámci zvelebování města měla být postavena i nová budova městského kina, jehož kapacita nebyla v současném stavu schopná pokrýt poptávku.

Co se týče samotných Uničovských strojíren, byly předním průmyslovým podnikem nejenom Uničova, ale i širokého okolí. Držely si své postavení největšího výrobce lopatových rýpadel a kolesových velkorýpadel v Československu. Byly známé i v zahraničí, protože dodávaly své výrobky do celého světa. Mimo tento podnik byl pro Uničov významný i místní cukrovar, který měl dlouholetou tradici.

Zemědělská produkce ve městě byla v průběhu tohoto období částečně rozkolísaná, na začátku sedmdesátých let došlo k jejímu postupnému vyrovnání. Jednalo se zejména o změny způsobené připojením sousední obce Brníčko, což znamenalo, že i zdejší družstvo se dostalo pod dohled uničovského MěNV a jeho komisí. Bylo ale rozhodnuto, že ke sloučení obou družstev nedojde. Kromě nich ve městě fungovala cukrovarská ekonomie, která se roku 1967 osamostatnila, a k plánům plnění se připočítávaly i dva poslední samostatné statky v blízkosti Uničova.

Služby byly v Uničově zajišťované zejména Komunálními službami Uničov. Tento podnik se rovněž v šedesátých letech rychle rozvíjel, což bylo dobře pozorovatelné nejen na jeho rozrůstání se, ale v závěru šedesátých let i díky připojení Komunálních služeb Litovel pod uničovské KS.

Zdravotnictví a sociální služby se po dosavadním oslabení začínaly opět více rozvíjet, což bylo dáno zejména otevřením nové polikliniky.

Závěrem tedy mohu zhodnotit, že Uničov byl městem, ve kterém došlo v průběhu šedesátých let minulého století k rozvoji na rovině správní, hospodářské i kulturní. Představitelé města v čele s Jaroslavem Niklem a MěNV se snažili řešit problematiku situace, které s sebou přinesl zejména rok 1968, což se jim většinou podle záznamů v pramenech podařilo.

Velký vliv na neustálé zdokonalování, rekonstrukci a budování měly Uničovské strojírny, které financovaly velké množství projektů ve městě.

Co se týče zdravotnictví a sociální péče, město se pozvedlo i v této oblasti, což bylo dáno zřízením polikliniky, která byla jediným zařízením svého druhu v okrese.

V oblasti kultury a společenského života došlo od poloviny šedesátých let k uvolnění, které skončilo v srpnu 1968. Jak jsem zmínila v příslušné kapitole, obyvatelé města měli možnost navštěvovat různé instituce a jejich programy (např. knihovna a kino), měli rovněž k dispozici kavárnu v Klubu, která přinášela hudební a taneční večery. Do vysoké míry byla tato situace dána přístupem Uničovských strojírů, jejichž pracovníci se stavěli proti mnohým komunistickým postojům. Už na začátku šedesátých let byli kritizováni v okresním tisku, že se málo zajímají o stranickou spolupráci a na svých zasedáních řeší pouze chod podniku. Tento přístup nakonec vyústil v odmítavý postoj k přítomnosti sovětských vojsk v Československu a následnému obsazení republiky v srpnu 1968. Období uvolnění zde končí a po výměně členských legitimací ve straně dochází k upevnění vlivu představitelů komunistické strany nejen ve vedení Uničovských strojírů, ale i v samotném městě.

Do sedmdesátých let tak Uničov vstupoval nejen se sjednoceným vedením, ale i s vyhlídkou na další rozvoj a na získání ještě větší prestiže, než jakou měl nyní.

XI. Přehled pramenů a použité literatury

Prameny:

Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, fond Komunistická strana Československa, okresní výbor Olomouc (M6 – 122), fasc. Č. 40, 41, 42, 43, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 121, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 141, 143, 305, 308, 309, 335, 337, 339, 340, 341, 345, 426, 428, 429, 442, 456, 482, 487, 488, 491, nezpracováno.

Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, fond Okresní národní výbor Olomouc (M1 – 34), fasc. Č. 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 294, 295, 296, 300, 395, nezpracováno.

Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Olomouc, Kronika města Uničova 1961 – 1970. I. a II. díl.

Uničovský Budovatel. Uničov 1961. č. 1 – 52.

Uničovský Budovatel. Uničov 1962. č. 1 – 51.

Uničovský Budovatel. Uničov 1963. č. 1 – 46.

Uničovský Budovatel. Uničov 1964. č. 1 – 52.

Uničovský Budovatel. Uničov 1965. č. 1 – 52.

Uničovský Budovatel. Uničov 1967. č. 1 – 12.

Uničovský Kovák. Uničov 1968. č. 1 – 6.

Uničovský Kovák. Uničov 1969. č. 1 – 26.

Uničovský Kovák. Uničov 1970. č. 1 – 25.

Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1961. č. 1 – 104.

Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1962. č. 1 – 104.

Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1963. č. 1 – 104.

Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1964. č. 1 – 53.
Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1965. č. 1 – 42.
Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1966. č. 1 – 103.
Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1967. č. 1 – 104.
Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1968. č. 1 – 118.
Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1969. č. 1 – 153.
Stráž lidu Olomouc. Olomouc 1970. č. 1 – 153.

Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1961. č. 1 – 12.
Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1962. č. 1 – 12.
Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1963. č. 1 – 12.
Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1964. č. 1 – 12.
Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1965. č. 1 – 12.
Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1966. č. 1 – 12.
Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1967. č. 1 – 12.
Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1968. č. 1 – 12.
Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1969. č. 1 – 12.
Kulturní zpravodaj Uničova. Uničov 1970. č. 1 – 12.

750 let Uničova. Uničov 1963.

Použitá literatura :

Borák, M. – Janák, D.: Přehled dějin KSČ v severomoravském kraji v datech (1848 – 1981). Ostrava, Profil 1983. s. 512 – 591.

Historický vývoj právní úpravy správního řízení a dalších postupů ve veřejné správě (1918 – 2005). Olomouc, Periplum 2007. 445 s.

Kocourek, L.: Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848 – 2005. Historický přehled. Praha 2007. 105 s.

Prucek, J. – Dohnalová, Z. – Kollman, V.: Uničov. Historie a současnost města v datech. Uničov 1988. 39 s.

Soušek, T.: Místopis Uničovska 1848 – 1960. Olomouc, Univerzita Palackého 1970. 147s.

Soušek, T.: Uničov. Malé dějiny města. Uničov 1985. 45 s.

Uničov. Historické památky a vývoj města. Uničov 1958. 25 s.

Zamazal, L.: Renesance českého Uničova. Olomouc, Poznání 2005, 149 s.

Pinkava, V.: II. Místopis Moravy. Uničovský a rýmařovský okres. In: Vlastivěda moravská, č. 78 a 56, 1922, s. 1 – 123.

Soušek, T.: Uničovský městský archiv. In : Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci, č. 109, 1963, s. 6 – 7.

Soušek, T.: Z dějin města Uničova. In : Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci, č. 109, 1963, s. 2 – 5.

Šprinc, Z.: Muzeum v Uničově. In : Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci, č. 109, 1963, s. 11 – 13.

Zamazal, L.: Tomáš Soušek se zapsal do historie Uničova. In: Severní Morava: vlastivědný sborník, sv. 84, 2002, s. 66 – 70.

Zamazal, L.: Uničovský historik JUDr. Tomáš Soušek. Střední Morava: kulturně historická revue, r. 8, č. 14, 2002, s. 136 - 137.